

משפטן, דבר אנגלית

הגלובליזציה בתחום ההשכלה המשפטית בישראל באה לידי ביטוי בשליחת מיטב התלמידים שלנו ללימודים מתקדמים בחו"ל, ומצד חברי הסגל האקדמי - בפרסום מחקרים שאינם עוסקים בדין הישראלי בכתבי עת זרים. המהפכה בהכשרה המשפטית צפויה להתרחש בשנים הקרובות

שרון רבין-מרגליות

לם. כדי להציע מסגרת הכשרה חדשה צריך לענות על השאלה כיצד השפיע תהליך הגלובליזציה על עולם המשפט.

ראשית, לגלובליזציה בשנים האחרונות יש השפעה עצומה על תחום ההשכלה הגבוהה. יש מדינות המייצאות השכלה גבוהה, כגון אוסטרליה. שם ענף זה הוא נתח משמעותי מהתמ"ג משום שעשרות אלפי סטודנטים זרים באים ללמוד באוסטרליה מדי שנה בשנה. התמריצים יכולים להיות קשורים באיכות ההשכלה, אם היא טובה יותר ממדינת המקור. ייתכן שההתעניינות היא במסלול לימודים שכלל לא קיים במדינת המקור. השיקול הכלכלי גם הוא לעיתים גורם מכריע. בארצות הברית למשל השכלה גבוהה היא כה יקרה, שרבים - גם מי שנמנים עם מעמד הביניים - אינם יכולים לעמוד בעלותה. הנשיא ברק אובמה, למשל, סיים רק לא-חרונה לשלם את ההחזרים על הלוואות הלימודים שקיבל לצורך לימודי המשפטים בהרווארד. ייתכן שההשכלה המשפטית (והמוניטין) של הרווארד היא הטובה בעולם. אולם כאשר משקללים את הסיכון הכלכלי הטמון באי-עמידה בהחזר החוב, לנו-

מיטב בתי הספר המשפטים בעולם מתחבטים כיום בשאלה כיצד יש להכשיר את תלמידיהם כך שההשכלה המשפטית תהיה רלוונטית לעולם הגלובלי שבו אנו חיים.

תחום המשפט התעכב יותר מתחומים אחרים בהתמודדות עם שאלה מורכבת זאת. הסיבה המרכזית היא ההנחה המקובלת שחינוך משפטי הוא בהכרח לוקלי מכיוון שהוא כבול לשיטת משפט מסוימת, לתרבות ולשפת המקום. הפתרון שניתן עד היום לבעיה היה המלצה לבוגרי בתי הספר למשפטים לנסוע לחו"ל, בעיקר למוסדות המובילים בארצות הברית, להמשך לימודים לתארים מתקדמים. כמה בתי ספר למשפטים מציעים מגוון מצומצם של קורסים באנגלית המועברים על ידי מרצים אורחים מחו"ל. כמו כן קיימות תוכניות לחילופי סטודנטים שבהן ניתנת לסטודנטים ישראלים הזדמנות ללמוד סמסטר אחד בחו"ל.

פתרונות מסוג זה אינם מתמודדים ישירות עם הבעיה. הם מקבלים את הנחת היסוד שהכשרה משפטית היא מקומית, ורק מעודדים תלמידים להיחשף לשיטות משפט במקומות שונים בעו-

פרופ' שרון רבין-מרגליות, דיקן בית הספר למשפטים, המרכז הבינתחומי הרצליה

בישראל אמנם נפתחו בשנים האחרונות תוכניות לתואר שני ששפת ההוראה בהן היא אנגלית והן פונות לקהל הסטודנטים הזרים, אולם תוכניות אלה קולטות בינתיים מספר מצומצם של תלמידים מחו"ל

בארצות הברית
 השכלה גבוהה היא
 כה יקרה, שרבים
 ובהם מי שנמנים
 עם מעמד
 הביניים אינם
 יכולים לעמוד
 בעלותה. הנשיא
 ברק אובמה,
 למשל, סיים רק
 לאחרונה לשלם
 את החזרים על
 הלוואות הלימודים
 שקיבל ללימודי
 המשפטים
 בהרווארד

צילום: גטי אימג'ס

השכלה יקרה. אוניברסיטת הרווארד בקיימברידג'

גלית. בשני העשורים האחרונים אף התפתח ברוב תחומי המשפט המסחרי דין בינלאומי מהותי לצד הדין המקומי: מיסוי בינלאומי, דיני קניין רוחני בינלאומי, ממשל תאגידי בחברות רב-לאומיות, דיני הגבלים עסקיים בינלאומיים, דיני בנקאות בינלאומיים ועוד. לצד התפתחות הדין המהותי הבינלאומי התפתחו גם תחומי משפט המסדירים את ההיבטים המוסדיים של עסקאות בינלאומיות, כגון דיני סחר בינלאומי ויישוב סכסוכים מסחריים בינלאומיים.

תהליך הגלובליזציה, מעצם מאפייניו התחרותיים, מאלץ אותנו לבחון בעין ביקורתית אילו כישורים אנחנו באמת מקנים לסטודנטים שלנו חוץ מן הידע המשפטי. הפרויקט של כישורי המאה ה-21 (21st century skills) ממליץ למרסדות להשכלה גבוהה להתמ-

כח האבטלה בענף והשכר הממוצע של עורכי הדין בארצות הברית הנמצא במגמת ירידה, יש שיבח-רו לרכוש את השכלתם מעבר לים ב-15% מעלות ההכשרה במדינת המקור שלהם. כלומר, כאשר הת-שואה על ההשכלה הגבוהה יורדת אנשים מעדיפים ללמוד במקום שבו שכר הלימוד נמוך יותר. מגמה זאת מתעצמת ככל שהמוניטין של המוסד המקומי שאליו אתה יכול להתקבל הוא חלש יותר, והמוניטין

ואיכות ההשכלה במוסד הזר טובים יותר. לא כל אחד יכול להתקבל להרווארד.

שנית, הגלובליזציה השפיעה על עולם המשפט העסקי. בעולם העסקי הבינלאומי יש שפה משפטית אחת והיא Global English. זאת השפה השלטת בעסקאות בינלאומיות, גם כששפת האם של כל הגורמים המעורבים בעסקה ספציפית אינה אנ-

בעולם העסקי הבינלאומי יש שפה משפטית אחת, זאת השפה השלטת בעסקאות בינלאומיות גם כששפת האם של כל הגורמים המעורבים בעסקה ספציפית אינה אנגלית

והקשר עם הפרקטיקה. ייערכו סיורים בחברות רב-לאומיות בעולם, ובחופשות הקיץ יוכלו הסטודנטים לערוך התמחויות קצרות במשרדי עורכי הדין המובילים שלהם מחלקות בינלאומיות. מוסדות נוספים שוקלים אף הם לפתוח תוכניות לימוד באנגלית לתואר ראשון במשפטים.

השכלה משפטית בישראל באנגלית אינה אוק-סימורון. יש ביקוש רב בשוק לעורכי דין שמכירים גם את הדין המקומי וגם את תחומי המשפט העסקי הבינלאומי, ושפת האם שלהם היא אנגלית. בסקר שער הבכירים של קודקס לשנת 2013 דווח כי עבור עורכי דין, תחומי ההייטק ושוק ההון הם התחומים הרווחיים ביותר, וכי "מדובר בתחומים שמלכתחילה מציינים רף גבוה במיוחד, לרבות דרישה לאנגלית ברמת שפת אם". הסקר ציין שיש מעט מדי מועמדים המתאימים לגיוס בתחומים האמורים, וכי "קיים בשוק ביקוש גבוה למועמדים איכותיים". בנוסף, אנשים רבים, במיוחד בתחילת דרכם המקצועית, רוצים לרכוש הכשרה שתאפשר להם להשתלב במקום למקום, לפחות הזדמנויות תעסוקתיות או אקדמיות במדינות זרות. צעירים מחפשים את החוויה הבינלאומית, אם כהתנסות חולפת ואם לטווח הרחוק.

לימודי משפטים במסלול שבו שפת ההוראה היא אנגלית וחלק מן התכנים הם בעלי זיקה חזקה למשפט העסקי הבינלאומי, יעניקו לבוגרים את הידע המקצועי ואת הכישורים הנדרשים לצורך עבודה שאינה מוגבלת טריטוריאלי ויקנו להם שפה מקצועית בינלאומית שאחרת היו צריכים לרכוש רק תוך כדי תנועה.

תוכניות לימודים בשפה האנגלית פונות לקהל רחב של תלמידים פוטנציאליים, בין שהם תושבי ישראל שמעדיפים ללמוד לימודי משפטים בשפה האנגלית משיקולי שפה וקריירה, ובין שהם מחו"ל אך מעוניינים לרכוש השכלה משפטית מצוינת בעלות סבירה. מועמדים נוספים יעדיפו ללמוד דווקא בישראל משיקולים ציוניים.

קד לא רק בהקניית ידע בתחום הלימוד הנבחר, אלא בעיקר לפתח כישורים הנדרשים כיום בשוק העבודה, וביניהם יכולת הבעה גבוהה בעל פה ובכתב, כישורי תקשורת בין-אישית ויכולת לעבוד בצוות. הנעה עצמית, ויסות עצמי, יוזמה, חשיבה ביקורתית ויכולת לימוד עצמאית הם יכולות שמעסיקים רבים מחפשים, גם בתחום המשפט. בניגוד לאמונה הרווחת שכישורים אלה הם מולדים, מחקרים רבים מצביעים על כך שאפשר ללמוד ולפתח אותם. באוניברסיטאות שונות ברחבי העולם יש ניסיונות חלוציים בתחום הקניית מיומנויות המאה ה-21. בתי ספר למשפטים בישראל חייבים להצטרף אליהן.

אנחנו עדיין הרחק מאחור. הגלובליזציה בתחום ההשכלה המשפטית מתמצית כאמור בשליחתם של מיטב התלמידים שלנו ללימודים מתקדמים בחו"ל ובמחקר של חברי הסגל האקדמי, המעדיפים, בגלל תמריצים קשורים בקידום, לפרסם בכתבי עת זרים מקרים שאינם עוסקים בדין הישראלי. בישראל אמנם נפתחו בשנים האחרונות מספר תוכניות לתואר שני ששפת ההוראה בהן היא אנגלית והן פונות לקהל הסטודנטים הזרים, אולם תוכניות אלה קולטות בינתיים מספר מצומצם של תלמידים מחו"ל.

אני מאמינה שהמהפכה בהכשרה המשפטית תתרחש בישראל בשנים הקרובות. לדוגמה, במרכז הבינתחומי בהרצליה אנו עומדים לפתוח תוכנית מלאה באנגלית לתואר ראשון משולב (BA+LLB) במשפטים ובמינהל עסקים, שההתמחות בה היא במשפט עסקי בינלאומי. התוכנית תקנה לא רק ידע משפטי, אלא במסגרת ההוראה של הקורסים המשפטיים ינתן מקום רב לפיתוח המיומנויות שהוזכרו לעיל, לרבות בחינוך קליני ולימוד עצמי בקבוצות קטנות. יוצעו גם קורסים ממוקדים שמטרתם לפתח כישורי הבעה והתנסחות, חשיבה ביקורתית ויציאתיות. כמו כן יתווסף לתוכנית היבט המאפיין את תוכניות ה-MBA היוקרתיות בעולם: networking

**השכלה משפטית בישראל
באנגלית אינה אוקסימורון.
יש ביקוש רב בשוק
לעורכי דין שמכירים גם
את הדין המקומי וגם את
תחומי המשפט העסקי
הבינלאומי, ושפת האם
שלהם היא אנגלית**